

Ina van der Beek

Alleen verder

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Februari 1944

Een kort rukje aan de trekbel laat Clasien horen dat er iemand aan de deur is. Ze propt de stofdoek in haar schortzak en loopt gehaast naar de gang. Maar als ze door het raampje van de voordeur kijkt, ziet ze niemand.

Dan valt haar blik op het kleine papiertje op de grond. Het is een dubbelgevouwen velletje, slordig uit een schrijfblok gescheurd. Haar ogen vliegen over de paar regels.

We verwachten vanavond visite, mogen we twee stoelen lenen?

Papa komt ze rond twaalf uur ophalen.

Even staat Clasien doodstil, dan zakt ze neer op het hoekstoeltje in de hal. Maar direct staat ze ook weer op. Zo snel ze kan, loopt ze de trap op. De baby schopt in haar buik, alsof hij of zij voelt dat zijn moeder geschrokken is.

Boven aan de trap gekomen, blijft ze even staan om te rusten, dan loopt ze, langzamer nu, de zoldertrap op.

Het is schemerdonker op de voorzolder.

Ze tikt snel drie keer achter elkaar op een deur, twee zachte tikken en de derde harder. Direct gaat de deur open en twee paar ogen kijken haar aan.

‘Er komt vanavond waarschijnlijk een inval,’ zegt Clasien buiten adem. ‘Zorg dat jullie tegen twaalf uur klaarstaan, dan worden jullie opgehaald.’

‘Maar waar gaan we naartoe?’ De stem van de vrouw klinkt bang.

‘Ik weet het niet. Over een paar dagen komen jullie waarschijnlijk hier wel weer terug, het is gewoon voor alle zekerheid. Zorg dat er geen sporen achterblijven.’

Clasien sluit de deur weer en loopt de trappen af. Beneden in de kamer zakt ze neer op een stoel. Wat nu? Was Hans maar thuis! Of misschien ook beter van niet. Hij is zo overbezorgd voor haar sinds ze zwanger is.

Ze kijkt op de klok, het is bijna vijf over half-twaalf. Nog maar een klein halfuur. Moet ze gaan helpen boven? Och nee, Sam en Hannah weten zelf heel goed hoe ze hun schaarse bezittingen bij elkaar moeten pakken en de zolderruimte achterlaten alsof het slechts een opbergruimte is. Dit is immers al vaker gebeurd?

Eten! Ze moet iets te eten maken voor die twee. Wie weet hoelang ze onderweg zullen zijn, wie weet of er eten is op hun volgende adres.

Blij om iets te doen te hebben, staat Clasien op en ze gaat naar de keuken. Er is niet veel te eten in huis, maar het is genoeg. Zijzelf heeft weinig trek de laatste tijd, en als ze iets eet, zit ze al snel vol.

‘Je zou voor twee moeten eten,’ zegt Hans regelmatig, ‘maar helaas, we hebben maar nauwelijks voor één.’

‘Genoeg, hoor. De baby zit tegen mijn maag aan, geloof ik, ik heb geen trek, eet jij maar,’ is haar vaste antwoord.

Nu smeert ze vijf boterhammen, twee voor Sam, twee voor Hannah en een voor zichzelf. Eén boterham laat ze op het aanrecht liggen, de andere vier legt ze op één bord, en met het bordje in haar handen gaat ze opnieuw de trappen op.

Boven vindt ze Sam en Hannah, die de zolderkamer al bijna hebben omgetoverd in een gewone rommelzolder. Het bed is afgehaald, de lakens liggen op de grond bij de deur op de overloop. Op het bed ligt een oud tafelkleed, met daarnaast een doos met schaatsen. De twee stoe-

len waarop het echtpaar de afgelopen maanden heeft gezeten, staan op elkaar gestapeld onder het schuine dak.

‘Is het zover?’ vraagt Sam. ‘Zijn ze er al?’

Clasien schudt haar hoofd en duwt Hannah het bord in handen. ‘Nee, maar hier, eet dit eerst maar op, ik weet niet...’

Haar woorden worden onderbroken door de bel die door het huis klingelt. Geschrokken kijken ze elkaar aan. Dan gaat Clasien de kamer uit. Ze hoort hoe de deur achter haar gesloten wordt.

In één beweging pakt ze de beddenlakens mee en trekt de houten deurknop uit de deur. Dan loopt ze zo snel als ze kan de trappen weer af. Nog voor ze beneden is, wordt er weer gebeld, harder, dringender.

Met de lakens onder haar arm doet ze open en ze kijkt in het gezicht van een onbekende man. Vragend kijkt ze hem aan.

‘Ik kom voor de Joden,’ zegt hij zacht.

Clasien voelt hoe ze vanbinnen verstart. ‘De Joden?’ herhaalt ze.

‘Je hebt toch bericht gehad dat ze om twaalf uur gehaald zouden worden?’ vraagt de man.

‘Ik weet niet wat u bedoelt.’ Het lukt haar om

haar stem niet te laten trillen. ‘Wie bent u eigenlijk?’

‘Je hebt toch een briefje gekregen?’ houdt de man aan.

‘Een briefje?’ herhaalt ze langzaam. ‘Ja, over stoelen, niet over mensen!’ Ze slaagt er zelfs in te lachen. ‘U bedoelt dat u de stoelen komt halen? Dat kan, kom verder, dan kunt u ze meteen meenemen. Ik wist niet wie mijn vader zou sturen om ze te halen, ik dacht dat hij zelf zou komen.’ Ze opent de deur wat verder. ‘De stoelen staan in de keuken.’

De man blijft staan en kijkt haar met samengeknepen ogen aan. ‘Ik kom terug,’ zegt hij. Dan draait hij zich om en loopt weg.

Als Clasien de deur achter hem heeft gesloten, zakt ze neer op de koude vloer van de gang. Haar benen weigeren iedere dienst. Maar na een paar minuten komt ze toch weer omhoog, in haar linkerarm nog steeds de lakens, in haar schortzak een stofdoek en de houten deurknop.

Wat nu? De paniek maakt het denken bijna onmogelijk. Wie was die man en wat weet hij? Maar als hij het weet, waarom ging hij dan weg zonder verder binnen op zoek te gaan?

Met de lakens nog steeds in haar armen

loopt ze naar de bijkeuken, om die eerst maar daar neer te leggen om ze maandag te wassen óf om ze weer op het bed op zolder te doen. Maar nu eerst... Opnieuw blijft ze verstijfd van schrik staan als er aan de achterdeur wordt getikt en deze bijna tegelijkertijd wordt geopend.

‘Herman!’ Ze kent hem wel van gezicht en van naam, het is een van de ‘vrienden’ van Hans.

‘Ik kom namens papa twee stoelen halen,’ zegt hij. ‘Staan ze al klaar?’

‘Kom binnen,’ zegt ze zenuwachtig. Dan vertelt ze hem wat er zojuist gebeurd is.

Als ze is uitverteld, krabt Herman zich nadenkend in het haar. ‘Wat vreemd, er klopt iets niet,’ zegt hij. ‘Het briefje moest door een van ons persoonlijk worden afgegeven bij jullie, en niet door de bus gedaan worden. Dat is al vreemd. Ik ben bang dat degene die net aan de deur stond, het heeft onderschept en vermoedde dat het iets anders betekende dan er stond. Heb je geen idee wie het was?’

Clasien schudt haar hoofd. ‘Nee, hij had gewone burgerkleding aan, maar dat zegt ook niks, hè?’

‘In elk geval iemand die niks zeker weet en geen echte bevoegdheid heeft, anders had hij

zich niet laten afschepen bij de deur. Maar het is wel zaak om jullie gasten zo snel mogelijk hier weg te krijgen, voor hij anderen erbij gaat halen.'

'Maar hoe? Misschien wordt ons huis nu al in de gaten gehouden,' zegt Clasien angstig.

Even staat Herman stil, dan schudt hij zijn hoofd. 'Ik neem nu twee stoelen mee en vertrek gewoon door de voordeur. Breng Sam en Hannah zo naar het schuurtje hierachter. Als het donker begint te worden, kom ik terug om hen te halen. Akkoord?'

Clasien knikt. 'Ik ben bang,' fluistert ze.

'Dat begrijp ik, maar het kan niet anders. Als ik hen nu meeneem, is het gevaar veel groter dat ze gepakt worden. Ik zorg dat er straks iemand in de buurt van de achterkant is. Mocht die vent toch weer terugkomen en naar binnen willen, dan zorg ik dat Sam en Hannah weg zijn uit de schuur voor ze daar zijn. En mocht het onverhoopt toch misgaan, dan zitten ze in elk geval niet meer in jullie huis.'

'Nee, maar wel in de schuur!' zegt Clasien. 'Maar het is goed, ga maar. Hier, neem deze twee keukenstoelen maar mee.'

Als ze de voordeur wijd opent om Herman

naar buiten te laten, ziet ze hem staan, schuin aan de overkant van de straat. Hij leunt tegen de muur en rookt een sigaret.

‘Niet kijken, hij staat links aan de overkant,’ fluistert ze Herman in het oor, terwijl ze breed glimlacht, alsof ze hem op de valreep nog iets leuks vertelt.

‘Komt goed, bedankt, je krijgt ze morgen weer terug!’ roept Herman, terwijl hij wegloopt met onder elke arm een stoel.

Voor Clasien de voordeur sluit, ziet ze vanuit haar ooghoek hoe de man zijn sigaret achteloos weggooit en langzaam achter Herman aan loopt.

Voor de derde keer in korte tijd loopt ze de twee trappen op. Bovengekomen pakt ze de knop uit haar zak en zet hem in de deur. Dan draait ze hem langzaam om en duwt de deur open, maar beseft ineens dat ze vergeet te kloppen: het teken voor Sam en Hannah dat zij het is.

De zolder ziet er verlaten uit.

‘Ik ben het,’ zegt ze, ‘kom maar.’

Het luik boven het bed gaat open en Sam en Hannah laten zich voorzichtig naar beneden zakken vanaf de kleine vliering.

‘Het duurde zo lang, wie was het?’

Clasien is op de rand van het smalle tweepersonsbed gaan zitten en vertelt wat er gebeurd is.

‘En nu?’ vraagt Hannah angstig.

‘Jullie moeten wachten in de schuur,’ zegt Clasien. ‘Als het schemerig wordt, haalt Herman jullie op. En als het nodig is, eerder,’ laat ze er zacht op volgen.

De twee jonge mensen vragen niet wat Clasien bedoelt met die laatste woorden, ze begrijpen heel goed wat het inhoudt.

Dan lopen ze achter elkaar de trappen af, het jonge stel draagt hun weinige bezittingen in een kleine tas mee.

Door de gang gaat het naar de keuken. Nu komt het moeilijkste gedeelte: zal er niemand van de burens toevallig boven uit het raam kijken en hen naar de schuur zien gaan?

‘Hoe doen we dit?’ vraagt Sam. ‘Tegelijk of om de beurt?’

Ze kijken met z’n drieën door de tuin naar de schuurdeur. Het is maar een kleine, hoog ommuurde tuin. Misschien zijn het vijf of zes stappen naar de schuurdeur. Maar nu lijkt de afstand opeens groot, te groot.

‘Wacht,’ zegt Clasien, ‘het begint te rege-